

Učení v rodině v mezigeneračním pohledu

O čem je vlastně můj příspěvek?

Tématem příspěvku je mezigenerační učení v rodinách.

Výzkumná otázka zní:

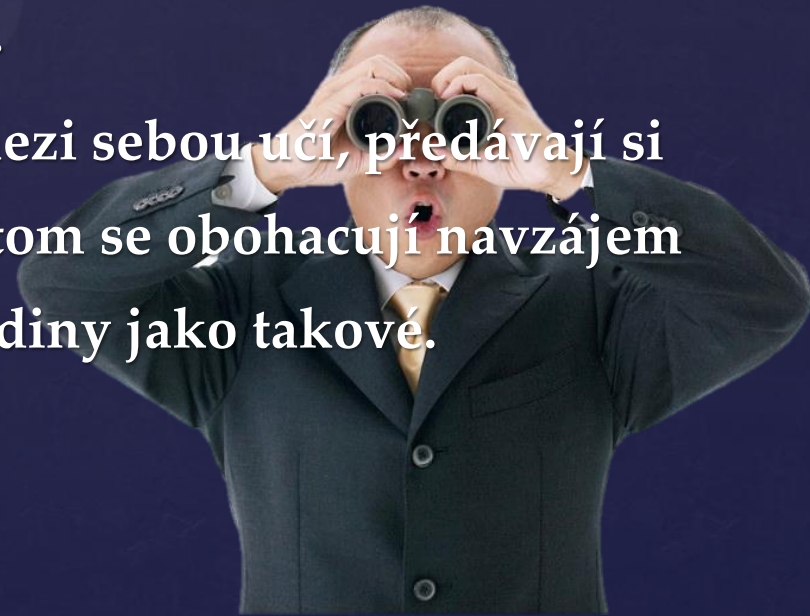
Co se dospělé děti, rodiče a prarodiče od sebe navzájem učí a jak toto učení vnímají?

K získání odpovědí bylo zorganizováno dotazníkové šetření mezi účastníky kurzů neformálního vzdělávání, jichž se účastní dospělí různých generací.

Na co byl výzkum zaměřen?

Dotazování bylo zaměřeno na zjištění charakteristik účastníků a jejich rodin, na jejich hodnocení komunikace v rodině, sdílení volného času, atmosféry v rodině vztahy a směr vzájemnost učení. Výzkum může přinést nový pohled na rodinu.

Jestliže se totiž členové rodiny mezi sebou učí, předávají si svoje vědomosti a zkušenosti, potom se obohacují navzájem a posilují soudržnost rodiny jako takové.

Něco z teorie...

Aktéry učení v rodině jsou všichni její členové.

Mezi nimi se objevují dvě úrovně učení:

- **učení vrstevnické**
(minimálně 2 účastníci jedné generace, sourozenecké, partnerské)
- **učení mezigenerační** (2 generace, otec učí dceru, prarodiče učí vnoučata, atd.)

Učení dělíme na:

- záměrné a nezáměrné
- vědomé či nevědomé
- **senzomotorické**
- **verbálně kognitivní**
- **sociální**

Cíl výzkumu

...je zjistit, jak probíhá mezigenerační učení v českých rodinách a jak toto učení souvisí s kulturou rodiny.

První část: zjištění, jaká je situace učení v rodině v českém prostředí očima zúčastněných generací.

Druhá část: souvislosti mezi atmosférou, komunikací a soudržností jako znaky kultury rodiny a mezigeneračním učení v rodině.

- V dnešní době se projevuje se **oslabování mezigeneračních vztahů**, a to díky individualizovaným modelům rodinného chování. Což znamená, že mezi nejběžnější patří jednogeneační nebo dvougenerační soužití.
- Na druhou stranu se rozšiřují příležitosti pro mezigenerační vztahy díky **prodlužujícímu se věku**. Díky tomu mezi sebou máme **více prarodičů než dříve**. V kontaktu s prarodiči již být nutně nemusíme, jelikož s námi většinou nežijí v jedné domácnosti, ale pouze můžeme. O to právě může tento být kvalitnější a vztah trvat déle.

Model rodiny jako obecný kontext mezigeneračního učení

Kultura rodiny jako podmínka učící se rodiny

Jak tedy funguje v dnešní době mezigenerační učení v rodině? Díky konceptu **kultury rodiny** a konceptu **mezigenerační solidarity**.

Kultura rodiny je důležitým aspektem, který s učením souvisí a současně ho ovlivňuje.

Je definována čtyřmi základními aspekty:

atmosféra rodiny

soudržnost v rodině

komunikace

učení

„Proučící“ se rodinná kultura

Pro mezigenerační učení je ideálem rodina, jejíž členové si předávají svoje vědomosti, dovednosti, zkušenosti, hodnoty, všechno to, co umí, za účelem obohacení toho druhého.

Aby docházelo k pozitivnímu ovlivnění učení v rodině, je třeba dosáhnout takové kultury rodiny, kdy členové spolu tráví společný čas rádi a vyhledávají společné chvíle, upřímně se radují z toho že mohou být spolu, důvěřují si mezi sebou, mají vzájemná smysl pro sdílení důvěrností a hodnot. Takovou situaci označujeme jako *proučící se rodinná kultura*.

Mezigenerační solidarita

Je solidarita odehrávající se mezi dětmi a jejich rodiči. Každá generace přináší do vzájemných interakcí rozdílné vklady.

Starší rodiče trvale vykazují vyšší míru blízkosti a soudržnosti s dětmi než jejich děti s nimi.

Rodiče se více starají o rodinnou kontinuitu a udržování blízkých rodinných vztahů, zatímco děti mají sklon se více soustředit na obhájení své vlastní individuality a udržení své autonomie a nezávislosti. Z toho důvodu mají tendenci odmítat hodnoty a tradice starších generací.

Metodologie výzkumu a popis výzkumného souboru

- **První sada otázek:** jedná se o otevřené dotazníkové otázky, jež byly následně kategorizovány.
- např.: Co a od koho se učíme?
- **Druhá sada otázek:** byl sestaven soubor výroků, s nimiž respondenti vyjadřovali souhlas nebo nesouhlas na 4stupňové škále. Výroky se týkaly oblasti komunikace, sdílení volného času, atmosféry v rodině, soudržnosti a učení v rodině.
- např.: Jak souvisí atmosféra, komunikace a soudržnost s mezigeneračním učením v rodině?

Generační rozložení souboru

generace	počet	%	věkové rozpětí	průměrný věk
dětí	94	34,2	16-24 25-45	27
rodičů	91	33,1	25-45 46-66	41
prarodičů	90	32,7	46-66 67-84	65
celkem	275	100	16 - 84	44

Na dotazníky odpovídali účastníci kurzu **neformálního vzdělávání**, jichž se účastní dospělí z různých věkových kategorií. Sběr dat proběhl od prosince 2009 do března 2010 v Brně.

A female scientist with short brown hair, wearing a white lab coat and white gloves, is holding a round-bottom flask containing an orange liquid. She is looking directly at the camera with a focused expression. The background is a plain, light-colored wall.

Výsledky výzkumu

Co jste se naučili ve své rodině? (druhy učení)

„Uveďte to nejpodstatnější, co si myslíte, že jste se naučil/a ve své rodině a od koho to bylo?“

Odpovědi kategorizovány dle jednotlivých druhů učení.

učení	počet	%
senzomotorické	14	8,2
verbálně-kognitivní	3	1,8
sociální	106	62,4
více druhů	47	27,6
celkem	170	100

Od koho ve své rodině jste se to naučili?

„Uved'te to nejpodstatnější, co si myslíte, že jste se naučil/a ve své rodině a od koho to bylo?“

učení	počet	%
vrstevnické	6	4
od starší generace	113	75,3
od mladší generace	10	6,7
od více generací	21	14
¹⁶ celkem	150	100

Kultura rodiny a učení v rodině

- Oblast kultury učení v rodině byla analyzována na základě vyhodnocení sady 24 výroků, se kterými respondenti vyjadřovali **míru souhlasu či nesouhlasu na čtyřstupňové škále**.
- Z jednotlivých výroků, u nichž byla ověřena vnitřní konzistence (Cronbachovo Alfa by větší než 0,7 – indexy byly vytvořeny jen z těch výroků které podmínku splňovaly) byly vytvořeny **4 indexy**:
- index komunikace v rodině, atmosféry v rodině, soudržnosti v rodině a učení v rodině.

Index komunikace v rodině

Index tvořen výroky:

„V naší rodině má každý dost prostoru pro vyjádření svých názorů.“

„V naší rodině mluvíme o věcech otevřeně.“

„V naší rodině si často povídáme o různých věcech.“

„V naší rodině mezi sebou nemáme tajnosti.“

generace	průměr	s. odchylka	počet
dětí	1,85	0,75	92
rodičů	1,59	0,46	85
prarodičů	1,42	0,56	70
celkem	1,64	0,64	247

Index atmosféry v rodině

Index tvořen výroky:

„Moje rodina je mi oporou.“

„Ve své rodině se cítím dobře.“

„Členové rodiny se vzájemně respektují“

„V naší rodině spolu sdílíme všechny radosti a strasti.“

generace	průměr	s. odchylka	počet
dětí	1,61	0,56	91
rodičů	1,37	0,41	86
prarodičů	1,28	0,41	71
¹⁹ celkem	1,43	0,49	248

Index soudržnosti v rodině

Index tvořen výroky:

„Společně strávené chvíle považujeme za důležitou hodnotu.“

„Pro mé rozhodnutí je důležitý názor ostatních členů rodiny“

„O rodinných záležitostech rozhodujeme vždy společně.“

generace	průměr	s. odchylka	počet
dětí	2,14	0,57	90
rodičů	1,58	0,41	86
prarodičů	1,55	0,54	69
celkem	1,78	0,58	245

Shrnutí

- Ve všech třech oblastech – komunikace, atmosféra a soudržnost v rodině, jež chápeme jako **komponenty „proučící se kultury rodiny“**, projevovala nejstarší generace (prarodiče) největší míru souhlasu.
- Rodiče a prarodiče se více než děti soustřeďují na udržování rodinné soudržnosti a blízkých vztahů.
- Opakem je generace nejmladší, která takto o své rodině uvažuje mnohem méně často.
- Děti mají mnohem větší tendenci pěstovat svou vlastní individualitu, autonomii a nezávislost, než se věnovat posilování soudržnosti své rodiny.

²¹Čím člověk více stárne, tím vstřícněji hodnotí svou vlastní rodinu.

Index učení v rodině

Index tvořen výroky:

„V mé rodině se navzájem učíme různé věci.“

„Je dobré získávat zkušenosti ve vlastní rodině.“

„Neustálé učení je pro naši rodinu typické.“

„Jsem člověk, který se celý život učí.“

generace	průměr	s. odchylka	počet
děti	1,91	0,58	90
rodičů	1,65	0,47	86
prarodičů	1,58	0,6	67
²² celkem	1,73	0,57	243

Závěr

Učení v českých rodinách pohledem mezigeneračním – tři generace v rodině: děti, rodiče, prarodiče. Nejčastěji bylo zmiňováno **učení mezigenerační a sociální**. Sociální učení je nejčastější druh učení v rodině. Generace prarodičů nejvíce zmiňovala vzájemné učení všech generací rodině, nejčastěji však uváděla učení starších od mladších. Rodičovská generace naopak nejvíce zmiňovala učení mladších od starších.

Jedná se tedy o model tradiční a můžeme říci, že všechny generace vnímají jako zásadnější a důležitější učení mladších od starších.

Zdroj

Pedagogická orientace 4/2010

str. 92 – 110

autorky článku: Milada Rabušicová,
Lenka Kamanová, Kateřina Pevná

www.google.cz/obrazky - rodina

Děkuji za pozornost